

KORTE MEDEDELINGEN

Varroa jacobsoni Oudem. — De betreffende mijten vond ik herhaaldelijk op de bodemplank van bijen-kasten en in glottokans. Ook ROEPKE (Beobachtungen an indischen Honigbienen. Mededelingen v. d. Landbouwhoogeschool, Wageningen, 1930) zag ze in de glottokans en ook op de raten en de leege cellen. Hoewel ik reeds vermoedde, dat de betreffende *Varroa* ook parasitisch op bijen zou leven, werd mijn vermoeden onlangs juistheid: einde Mei van dit jaar namelijk opende ik met R. AWIBOWO een aantal verzegelde darrencellen, waarin zich poppen en reeds uitgekomen darren bevonden (larven waren niet aanwezig). Zoowel op de poppen als op de darren werden tot maximaal 5 stuks mijten gevonden. Helaas waren de onderzochte poppen afkomstig van een reeds geruimen tijd moederloos bijenvolk, zoodat de ontwikkelingsstadia der werkbijen niet konden worden onderzocht op aanwezigheid van de mijten.

Buitenzorg, 18 Juni 1933.

C. FRANSSEN.

Patjets. — Op verschillende rimboetochten heb ik danig last gehad van patjets en ik interesseerde mij dan ook al gauw voor hun gedragingen. Naar aanleiding van het artikel van den heer PIETERS wil ik de volgende ervaringen mededeelen. Vooreerst deelden de Ranau Maleiers (Zuid Sumatra) mij mede, dat, in colonne marcheerende, de tweede tot vierde man meer last van bloedzuigers hadden dan de eerste, terwijl de laatsten verreweg de minste kregen. In de Ranaustreek zijn vooral de Zuid Seminoeng en de voet van den Pakiwang bijzonder rijk aan bloedzuigers. Het is me daar opgevallen, dat zij zich voornamelijk concentreeren langs de olifantenpaden, doch ook langs niet al te druk belooopen boschpaden. Langs versche rintissen heeft men er opmerkelijk minder last van. Olifanten moeten bijzonder door deze dieren geplaagd worden (ooren, oogen, slurf, liezen), evenals trouwens badaks, gelijk de heer HAZEWINKEL in zijn artikel in de Juni-aflevering mededeelde. De groote gestreepte vorm zag ik op ongeveer 2 m hoogte in de struiken. Bij door voorgangers veroorzaakte wondjes klonteren zij soms in enorme massa's samen; ik telde eens een kluit van 13 stuks bij mijn schoenrand. Patjets komen niet alleen in hoogstammig bosch voor: op den 1000 m hoogen G. Ranai (Boengoeran) is speciaal de bovenste 200 m zwaar geïnfecteerd; deze draagt een tamelijk ijl, laag, kreupelig, mosrijk bosch, dat steeds vochtig is. Dat patjets schijnbaar zonder eenige reden lokaal kunnen voorkomen is bekend van den Gedeh; op de NO-helling krijgt men in het drukbezochte oerwoud van het Natuurmonument boven den Bergtuin maar zeer zelden een patjet, doch boven Tjisaroea Zuid (NW-helling) komt men er in de oude beloekar nooit zonder „kleerscheuren” af.

Bloembezoek bij *Elephantopus scaber* L. — Ter aanvulling van de in deel XX, 1931, blz. 174 vermelde gegevens, teeken ik hier aan op 27 Juni j.l. te Buitenzorg in de kota een kleine citroenvlinder de bloemen te hebben zien afzoeken.

VAN STEENIS

De rhinoceros uit Zuid Sumatra nu bijna verdwenen. — Naar het mij voorkomt wekt het zeer lezenswaardige artikel over deze zeldzame diersoort van den heer HAZEWINKEL in de Juni-aflevering den indruk, dat de badak in Zuid Sumatra nog vrij veel voorkomt. Uit de genoemde feiten en cijfers in bedoeld artikel kan ik echter slechts concluderen, dat sinds (of misschien dóór?) de jachtexpedities van den heer HAZEWINKEL in 1925 het aantal neushoorns schrikbarend is achteruitgegaan.

Door den aard mijner werkzaamheden had ik het voorrecht vanaf 1927 tot 1933 in de Zuid Sumatraansche wildernis te mogen rondzwerven en in al dien tijd had ik niet alleen geen enkele ontmoeting met een badak, maar ook slechts een hoogst enkele keer werd mij een spoor gewezen. Ook het boschpersoneel (waaronder zeer goede woudloopers) heeft, voor zoover mij bekend, nimmer een neushoorn ontmoet en bij mijn navragen bij de bevolking naar het voorkomen van den badak luidde het antwoord meestentijds ontkennend of werd verteld, dat er vroeger wel eens „ergens” een badak had rondgezwoven.

In 1932 werkte ik mede aan het verzamelen van gegevens over verspreiding, paartijd, schadelijkheid e.d. van beschermde diersoorten en schreef hierover vijf bekende jagers in Zuid Sumatra aan. Vier vulden achter „Neushoorn” het teeken van hoogst zeldzaam in en een vermeldde hem geheel niet, m.i. ook wel een bewijs, dat de badak tot de zeer zeldzame verschijningen moet worden gerekend.

Garne geef ik toe dat in zeer afgelegen streken misschien nog wel enkele exemplaren voorkomen, maar het is zeker een gebiedende eisch deze dan ook zoo goed mogelijk te beschermen.

Waarschijnlijk waren deze feiten niet bekend aan den autoriteit, die aan den heer HAZEWINKEL, die volgens zijn artikel minstens reeds 12 badaks neerlegde, voor dit jaar opnieuw een vergunning voor het schieten van een paar badaks en andere zeer zeldzame diersoorten verleende. Laten we hopen dat dit de laatsten zijn, die „met vergunning” worden neergeknald en dat er voor het nageslacht dan nog iets over is; veel zal het zeker niet meer zijn.

Singaradja.

C. N. A. DE VOOGD.

BOEKBESPREKING

Gids van bergtochten op Java, samengesteld door **Dr Ch. E. Stehn**. Uitgegeven door de Nederlandsch-Indische Vereeniging voor Bergsport. Tweede herziene en vermeerderde druk. G. Kolff & Co., Batavia-C. Zakformaat, XIV + 188 blz. met kaarten en foto's. Prijs f. 4.—

Met vreugde begroeten wij de verschijning van den nieuwen druk van dit uiterst handige boekwerkje, dat ditmaal ook in ca 400 exemplaren voor niet-leden der Bergsportvereeniging in den boekhandel verkrijgbaar is. In het geheel zijn er nu meer dan 200 tochten in beschreven, waarvan 55 nieuw. Men meene niet, dat slechts klauterpartijen voor rasechte „bergsporters” zijn opgenomen. Integendeel! Voor natuurliefhebbers hebben Java's imposante berglanden reeds meer dan een eeuw een groote bekoring gehad. En niet zonder reden. Iedere berg vertoont zijn eigen aspecten in flora en landschap, bosschen, vlakten, rotspartijen en kraters. Het genieten van deze schoonheden der natuur was voorheen niet voor een ieder weggelegd. In STEHN's bergboek kan men echter alle bijzonderheden vinden omtrent afstanden, terreingesteldheid, koelieloonen, gelegenheden voor overnachten, enz., toegelicht met eenvoudige topographische kaarten en photo's. Nieuw opgenomen is naast tallooze aanvullingen en verbeteringen een literatuurlijst, betreffende morphologie, vulkanologie, botanie, zoologie, archaeologie en tochtbeschrijvingen, waarnaar bij iedere berg of bergcomplex wordt verwezen. Door dichter gezette regels en kleiner lettertype is het niettegenstaande een verdubbeling van den inhoud een handig zakboekje gebleven van 17 bij 11½ bij 1½ cm. Daar er niet aan getwijfeld kan worden of er zal binnen eenige jaren een derde druk noodig zijn, verzocht Dr STEHN (Roelofsenstraat 1, Bandoeng) ook den leden der N.I. N.H.V. hem nieuwe tochten en aanvullingen te willen mededeelen en op verbeteringen attent te willen maken. Al lezende voelt men, dat Dr STEHN, zelf een groot natuurliefhebber, met toewijding en liefde zijn bergboek heeft geschreven. Het kan warm aanbevolen worden.

VAN STEENIS.

TE KOOP

1). Tijds. v. Nijverheid en Landbouw v. N. I. w. o. zeldzame exx. Deel XI N. serie deel VI (1865), XVII N. s. XII (1872), X (1871), XVIII (1873), XIX (1874), XX (1876), XXI (1877), XXII (1878), XXIII (1879), XXIV (1879), XXV (1880), f 12 50 per deel, te zamen voor slechts f **75**.— — XXVI (1882), XXVII (1883), XXX (1885), XXXI (1885), XXXII (1886), XXXIII (1886), XXXIV (1887), XXXV (1888), XXXVI (1888), XXXVIII (1889), XXXIX (1889), f 9.50 per deel, te zamen voor slechts f **55**.— — XL (1890), LI (1896), LIII (1897), LIV, LV (1897), LVI (1898), LX (1900), LXI (1900), LXII (1901), f 6.50 per deel, te zamen voor slechts f **30**.—

2). Tijds. Ned. Ind. Landbouw Genootschap (ingebonden): 1ste (1871), 3de (1873), 5de (1875), 6de (1876), 7de (1877), 8ste (1878) jaargang voor f 10.— p. jrg. Alle deelen te zamen voor slechts f **37.50**.

3). Tijds. Land. Tuinbouw en Boschcultuur in N. I. (keurig ingeb.): 3de (1887 — 1888), 4de (1888 — 1889) en 5de (1889 — 1890) jaargang voor f 6.50 per jrg. Alle deelen te zamen voor slechts f **13.50**.

1), 2) en 3) te zamen voor slechts f **150**.—

Een en ander excl. verzendkosten. Brieven aan den heer S. M. LATIF, Pangarang 190, Bandoeng.

TER OVERNAME GEVRAAGD

Mikroskoop. Vergr. tot ± 1300 maal voor botan. onderzoekingen. ZEISS, LEITZ of ander goed merk. Hand-mikrotoom. Systeem LEITZ of R. JUNG, eventueel met goed mikrotoom-mes.

Prijsopgave en uitv. beschrijving aan: J. W. SCHUIT, Ond. Sidamanik, Pematangsiantar (Sumatra),